

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA FANLARARO INTEGRATSIYA

Halimjonova Zilola Haydarjon qizi

Guliston davlat universiteti

Psixologiya va ijtimoiy fanlar fakulteti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 3-bosqich talabasi.

ANNOTASIYA

So‘nggi paytlarda boshlang‘ich ta‘limda fanlararo integratsiyaga juda katta e‘tibor qaratilmoqda. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘limda fanlarni o‘zaro bir biriga bog‘lab darslarni tashkil etish. Fanlar o‘zaro bir birga uzviy bog‘liqligi haqida ma‘lumotlar keltirilgan. Integratsiyalashgan darslarning o‘quvchilarga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi haqida aytib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, integratsiya, fanlararo aloqadorlik, ta‘lim, maktab, dars, o‘quvchilar.

Kirish. Hozirgi kunda ta‘lim sohasida juda ko‘plab o‘zgarishlar va innovatsiyalar kiritilmoqda. Bu o‘z o‘zida ta‘lim sohasini rivojlantirishning asosiy sababi hisoblanadi. Shunday yangiliklardan biri bu fanlararo integratsiyalashdir. So‘nggi paytlarda boshlang‘ich maktab ta‘limda fanlararo yondashuv asosiy e‘tiborga sazovor bo‘ldi. Jacobs. H. fanlararo ta‘limni “markaziy mavzuni, masalani, muammoni, yoki tajribani o‘rganish uchun bir nechta fanlardan metodologiya va tilni ongli ravishda qo‘llaydigan bilim nuqtai nazari va o‘quv dasturi yondashuvi” deb ta‘riflaydi. Fanlararo integratsiyada, doimiy o‘rganishni davom ettirish uchun o‘qituvchilar mavzular, mazmun va faoliyatini bo‘glash uchun ikki yoki undan ortiq fanlarni birlashtiradi. Boshlang‘ich ta‘limda fanlarni o‘zaro bir biriga bog‘lashda asosiy maqsad o‘quvchilarning qiziqishini va dars samaradorligini yanada oshirishdan iboratdir.

Mamlakatimiz Prezidenti Sh.Mirziyoyevning “Biz ta’lim va tarbiya tizimining barcha bo‘g‘inlari faoliyatini bugungi zamon talablari asosida takomillashtirishni o‘zimizning birinchi darajali vazifamiz deb bilamiz”,- degan fikri muhim ahamiyat kasb etadi. Maktablarda darslarni bir biri bilan aloqadorlikda tashkil etish bu hozirgi zamon talabi hisoblandi, bu o‘quvchilarning dunyoqarashini shakllantiradi, mantiqiy fikrlash qobiliyatini va amaliy bilimlarini ham rivojlantiradi. L.N. Baxareva o‘zining "Boshlang‘ich maktab o‘quv mashg‘ulotlarini o‘lkashunoslik asosida integratsiyalash» maqolasida «Integratsiya - differentsiya jarayonlari bilan birgalikda amalga oshirilayotgan fanlarni yaqinlashtirish va bog‘lash jarayoni bo‘lib. Yangi, butun, yaxlit bilimlar yaratishga yordam beruvchi, fanlararo aloqalarni amalga oshiruvchi yuqori ko‘rinishdir» - deb ta’kidlaydi.

«Intergratsiya» so‘zi lotincha integratio-tiklash, to‘ldirish, bog‘lash «integer» butun so‘zidan kelib chiqqan. Integratsiyalashgan darslar – interaktiv ta’lim tizimi bo‘lib, integrativ bilimlarni chuqurlashtirish va kengaytirish asosida ko‘rgazmali mahoratni vujudga keltirish sirlarini o‘rganadi. Ko‘rgazmali ta’lim tizimi turli xildagi turlar, shakllar, usullar, obyektlar asosida qurilgan. Ta’limni integratsiyalashning asosiy maqsadi boshlang‘ich maktabdayoq tabiat va jamiyat haqida yaxshi tasavvur qilish, misollarini qo‘yish va ularning rivojlanishi qonunlariga o‘z munosabatini bildirishni shakllantirishdir. Mana shuning uchun kichik maktab o‘quvchisi predmet yoki voqea-hodisalarni bir necha tomondan ko‘rish muhimdir: mantiqiy va emotsional tomondan, badiiy asarda va ilmiy-ommabop maqolalar, biolog, so‘z ustasi, rassom, musiqachi nuqtayi nazaridan va boshqalar.

Boshlang‘ich ta’limda bir nechta fanlardan bitta o‘qituvchi dars o‘tadi va bu o‘z o‘zida bu o‘qituvchi o‘zining fanlarini albatta bog‘lab o‘tadi. Boshlang‘ich ta’limda ona tili, matematika, texnologiya, tabiiy fan, ingliz tili va o‘qish fanlari bilan integratsiyalash mumkin. Masalan matematika fanini oladigan bo‘lsak, bu fanni o‘qish, ingliz tili, tasviriy san’at va texnologiya fani bilan bog‘lash mumkin. Tartib raqamlarini o‘quvchilarga ketma-ket shaklda o‘qitishi yoki ingliz tilida sonlarni aytirishi. Bundan tashqari geometrik shakllarni chizishlari, turli rangli qog‘ozlardan foydalanib ularni

qirqib yopishtirishi mumkin. Boshlang'ich ta'limda integratsiya imkonlari chegaralangan. Bolalar boshlang'ich ta'limda juda ko'p hodisa, tushuncha, fanlar bilan tanishishadi, lekin ular to'g'risida elementar tushuncha olishadi. Keyingi yillarda mavjud bilimlarini to'ldirib va kengaytirib borishadi. Shuning uchun o'qituvchi bir xillikdan qochishi va rang - barang shakl va usullarda dars o'tishi talab etiladi. O'qituvchi integratsiyalashgan darsda quyidagilarni e'tiborga olishi kerak: darsning maqsadini, yangi ma'lumot manbalarini, har xil fanlarning ma'lumotlarini birlashtirish, bilimlarning funksional yo'nalishini, fan mazmunini qayta ishlash, eski shakllarni buzish, tizimda alohida bo'lgan elementlar orasida aloqalar yaratish. Fanlararo integratsiyaning yana bir muhim maqsadidan biri, o'zi ishlayotgan olam haqida narsa va hodisalar orasidagi bog'liqlik ta'minlashdan iborat. Integratsiyalashgan darslar o'quvchilarning charchog'ini va zerikib qolishini oldini oladi, ya'ni o'quvchilarni bir holatdan ikkinchi holatga o'tkazadi. Bundan tashqari o'quvchilarni ziyaklikni, hushyorlikka, intiluvchanlikka o'rgatib boradi. O'qituvchi boshlang'ich ta'limda integratsiyalashda turli xil ko'rgazmalardan, videorolik va tarqatmali materiallardan foydalanishi mumkin.

Mening fikrimcha, boshlang'ich ta'limni integratsiyalashda STEAM texnologiyasidan ham foydalansak ham bo'ladi. Bu o'z o'zidan 5 yo'nalishni o'z ichiga qamrab olgan va bir biri bilan uzviy bog'liqdir. Bular: tabiiy fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika. Hozirgi kunda bu texnologiyadan 2-sinf tabiiy fan darsligida foydalanilgan. Bu darslarning samaradorligini oshiradi va o'quvchilarga nazariya bilan birga amaliy bilimlar ham berib boriladi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich maktablarda fanlararo aloqadorlikni tashkil etuvchi asosiy shaxs bu o'qituvchi hisoblanadi. Chunki u o'quvchilarga yozishni, o'qishni, arifmetikani va har bir elementar tushunchalar haqida asosiy va boshlang'ich tushunchani o'rgatadi. Shu paytgacha asosan nazariy bilimlarga e'tibor qaratilgan bo'lsa, endilikda fanlarni integratsiyalash orqali o'quvchilarga ham nazariy, ham amaliy bilimlarni teng ravishda berib borishadi. Bu o'quvchilarning irodasini, ijodkorligini, moslashuvchanligini rivojlantiradi va hamkorlik qilishni ham o'rgatadi.

Natijada o'quvchi har qanday muammoga real tomonlama yondashib, yechim topish usullarini o'rganib chiqadi va tanqidiy fikrlay boshlaydi. Bundan tashqari o'quvchilarni qiziqishi orqali kasb tanlashga ham to'g'ri yo'naltirib boriladi. O'quvchilar bir vaqtning o'zida bitta fan doirasida emas, balki boshqa fanlar haqida ham yangi ma'lumotlarga ega bo'lishadi. Buning uchun o'qituvchi o'z ustida ishlashi, kreativ bo'lishi va o'quvchilar haqida yetarlicha ma'lumotlarga ega bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. " Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiya" o'quv qo'llanma R. Mavlyanova, N.Raxmankulova Toshkent "Voriz-Nashriyot" 2013.
2. "Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya" maqolasi B.O.Zokirxonova, M.N.Abdurasulova.
3. Internet tarmoqlari.